

Een gesprek met
PHILIP HOUBEN

NAAR DE LOOIERS- GRACHT

—
HET IS EEN
PRESTIGIEUZE
PRIJS VANUIT DE
INHOUD EN NIET
VANUIT DE
VERPAKKING.
—

—
IK VIND UW
ARGUMENTEN
GOED, MAAR ZE
ZIJN HELAAS NIET
MEER GELDIG.
—

Een jongen van een jaar of elf. Hij loopt al niet meer aan de hand van zijn vader, denk ik. Ze lopen begin jaren vijftig door hartje Maastricht. Misschien langs de auto's die toen nog mochten parkeren op de markt. Of langs Polla en Max, de twee beren die in de berenkuil wonen in het Aldenhofpark. Of over de brug van de Jeker, toen een stinkend zijriviertje van de Maas vervuild door de suikerbietenindustrie en huishoudelijk afvalwater. Lagen er toen al overal kinderkopjes in de binnenstad? Of is dat een historiserende aanvulling van de laatste tijd? Ze hadden een afspraak op de Looiersgracht met een man die ook toen al in Maastricht bekend stond om zijn innovatieve geest en ondernemingszin: Edmond Hustinx. De vader was Frans Houben, Commissaris van de Koningin in Limburg, de zoon zou later, van 1985 tot 2002, Burgemeester van Maastricht worden, Philip Houben. We praten over Edmond Hustinx in zijn huis, aan het herfstige stadspark in Maastricht. Binnen heeft Houben koffie gezet. Het is laat in de ochtend als ik tegenover hem zit in een kamer met hier en daar een schemerlamp al aan. Ik kijk hem verwachtingsvol aan. Wat herinnert hij zich van dat bezoek? Hoe zag de gang, of misschien de woonkamer van Edmond Hustinx eruit? Hoe herinnert hij zich de man?

Stempel

Hij zou mij graag van dienst zijn, maar de tocht er naar toe is alles wat hij zich van het bezoek herinnert. En waarom zou hij zich meer herinneren? In een jongensleven was zo'n gebeurtenis ongetwijfeld van ondergeschikt belang. Gelukkig staat het werk dat de stichting die Edmond Hustinx later in het leven riep hem wel buitengewoon scherp voor de geest. Wat hij zo mooi vindt aan Edmond Hustinx, zo vertelt hij me, is dat hij zijn tijd ver vooruit was. 'Hij was een goed ondernemer, een uitvinder, een visionair met zijn uitvindingen en patenten, maar daarnaast had hij ook oog voor de maatschappij. Dat is bijzonder.' Bovendien is daar zijn innovatieve kracht misschien het sterkst. 'Hij lanceerde een idee over wat er na zijn dood met zijn kapitaal zou moeten gebeuren. Het zou maatschappelijk rendement moeten hebben.' En dat heeft het, daar is Philip Houben heel duidelijk over. 'Voor een stad is het van belang dat zij honoreert wat van waarde is, dat ze wetenschap en cultuur een gerespecteerde plek geeft.' De stichting helpt daarbij. 'De stichting zet een mooie stempel op de stad.' Tegelijkertijd vindt hij het goed te zien 'dat de stad Maastricht door de Hustinxstichting wordt betrokken bij de hulding van mensen.' Dat gebeurt doordat 'Maastricht het podium is van het eerbetoon.' De laureaat staat in de *spotlights* en daarmee Maastricht, die deze lichten bedient, zelf ook. Daarnaast heeft de Hustinxstichting niet alleen effect door wat zij doet, maar ook door hoe zij functioneert, hoe zij werkt in de stad. Ze zit 'in de haarvaten van de samenleving.'

Inhoud

Voor Houben is het vanzelfsprekend dat de Hustinxstichting aan Maastricht en de Zuid-Limburgse regio verbonden is. Hij is niet onmiddellijk gecharmeerd van het idee om de zichtbaarheid van de stichting te vergroten. De stichting heeft een mooi budget, zegt hij, maar het is een beperkt budget. 'Dan moet je niet gaan kruimelen met je geld. Je kunt je geld maar één keer uitgeven en ik vind dat de stichting dat op een heel goede, inhoudelijke

wijze doet.' Hij vindt dat 'bescheiden' en 'dat hoort bij het prestige van de stichting en haar werk. Het is een prestigieuze prijs vanuit de inhoud en niet vanuit de verpakking.'

Wat is die inhoud? Houben benadrukt zowel de breedte als de diepte van de steun die de stichting biedt. Hij geeft een paar voorbeelden: 'Morgen begint *Maastricht International Poetry Nights 2010*, drie dagen in de grote zaal van de Bonbonnière met een keur aan internationale dichters. Dan is er de Peter Debyeprijs. Na lang nadenken hebben ze besloten deze prijs weer uit te gaan reiken, dat is mooi. Daarmee eer je in één beweging een Nobelprijswinnaar en vriend van Hustinx, en je stimuleert wetenschappelijk talent. En er is de ondersteuning van zich ontwikkelende gebieden als Europees recht, of milieu en economie. Prijzen, stipendia, kleine amateur initiatieven, grote projecten... Maar misschien vooral het stimuleren van jong talent, op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en kunst.'

Houben roemt vooral dat laatste. De stichting heeft echt een goed oog voor wat een aanmoediging voor individuele mensen kan betekenen. En 'er is toch niets leuker dan dat je de sterke kanten van iemand die jong is, stimuleert? Meestal ontberen mensen op dat moment nog draagkracht, want dat moeten ze nog verwerven, financiën om zich te ontwikkelen, ervaring, enzovoorts. En ineens komt er een instituut dat zegt, jij bent voor ons van waarde, want je zult in de toekomst veel gaan presteren als je dat talent verder weet te ontwikkelen. Dat is toch geweldig!'

Ondanks deze gerichtheid op jong en innovatief talent moet hij beamen dat de stichting werkelijk van alles doet. Maar hij ziet dit niet als een probleem of zwakte, integendeel. 'Laat ze vooral breed blijven.' Hij raadt de stichting aan om nog meer de diepte in te gaan met de onderwerpen die ze aansnijden. 'Innovatie heeft ook te maken met het opzoeken van grenzen zonder al te verengen bij het begin van je keuze.' Maar eigenlijk

is adviseren onnodig. 'Het bestuur doet het knap, met zoeken en tasten.' Enerzijds houden ze vast aan 'de spirit van Edmond Hustinx, zijn manier van innovatief zijn.' Anderzijds, is het geen bestuur van 'stille leuners of sluimeraars. Ze zijn bezig Hustinx' concept relevant te maken voor deze nieuwe tijd.' De stichting kan dat doen doordat ze een 'professioneel en goed' bestuur hebben. Een bestuur dat de diversiteit van het fonds weerspiegelt. Een bestuur met een 'goed geheugen voor wat die prijs moet zijn volgens de oprichter. Maar ze staan ook open voor nieuwe dingen die Edmond Hustinx in zijn leven niet had kunnen bedenken.'

Herinnering

De koffie is op en ik stel de burgemeester 'uit de vorige eeuw' een laatste vraag die opnieuw zijn geheugen tergt. Hij probeert zich te herinneren of hij wel eens een Hustinxprijs heeft uitgereikt. Het is even stil. 'Je weet dat niet zeker' moet hij toegeven - en de schier eindeloze reeksen uitreikingen, lintjes en openingen die horen bij de functie van burgervader doemen voor het geestesoog op - 'maar ik denk dat ik zeker wel eens een prijs heb uitgereikt.' Hier toont zich fraai de willekeur en trouweloosheid van het geheugen. Zoals Douwe Draaisma zegt: 'Het geheugen is ongezeglijk, het gaat zijn eigen gang.' (Weusten 2010) Ik pak mijn voicerecordertje, mijn notitieblok en pen in. En jawel, op weg naar mijn jas komt dan een herinnering aan een genereuze bijdrage van de Hustinxstichting aan de culturele infrastructuur van de stad.

Begin jaren '90 werd het Generaalshuis aan het Vrijthof verbouwd tot Theater aan het Vrijthof. Dat kostte geld en dus leunde de burgemeester om fondsen. De Koninklijke Nederlandse Papierfabriek wilde de grote theaterzaal wel sponsoren, 'maar dan moest het wel De Koninklijke Nederlandse Papierfabriekenzaal gaan heten.' Toen schrok Philip Houben heel erg. 'Dat gaan wij niet doen' dacht hij, 'in uw belang, in het belang van het theater, in het belang van het toekomstig publiek.' Hij ging zelf aan de slag en verzond de naam die de zaal nu

nog draagt: de Papyruszaal. En 'niemand weet waar het vandaan komt!' ABN en DSM zwichtten uiteindelijk evenzeer voor de creatieve, geestige overtuigingsretoriek van de burgemeester ('Ik had een gesprek met mensen van DSM en zij waren in principe welwillend, maar werden gehinderd door een zwaarwegend bezwaar: als zij een theaterzaal in Maastricht zouden sponsoren, dan zouden ze in andere steden ook theaters moeten doen. Dan zou het hek van de dam zijn! Toen vroeg ik, "heb je tien minuten?" Ik heb ter plekke al mijn collega burgemeesters gebeld: Sittard, Heerlen, Geleen en Kerkrade. Toevallig had ik ze allemaal te pakken. Ik vroeg ze of er een theater was voorzien in de komende tijd. Vier maal nee. Ik zei: "Ik vind uw argumenten goed, maar ze zijn helaas niet meer geldig." Toen moesten ze wel!') Ook DSM droomde van een zaal met als prachtige naam: de DSM zaal. Houben gaf onmiddellijk toe. 'Natuurlijk!' zei hij. Toen kwam de maar: 'Mag ik de vormgeving zelf een beetje bepalen...?' Dat mocht. En hoe heet dan nu de repetitiezaal van het Limburgs Symfonie Orkest? 'De Spelende Muze.' Houben moet er nog altijd om lachen. En de Hustinxzaal? vraag ik. 'De Edmond Hustinxzaal heet de Edmond Hustinxzaal. Dat heb ik goed gevonden. Dat is geen commercie. Dat is mooi.'

Suzanne Weusten (2010) 'Het geheugen is ongezeglijk,' Interview met Douwe Draaisma, *De Volkskrant* 3 november, pg. 48-49.

VOOR MIJN CELLO

Een gesprek met

MATEUSZ
KWIATKOWSKI
EN
HARRIE VAN
DEN ELSEN

—
NOG TWEE HENRIËTTE
HUSTINXPRIJZEN
EN HIJ IS VAN MIJ!
—

Spelen! Dat is misschien nog belangrijker dan een geldbedrag. Daarom zou het interessant zijn als de stichting een concertreeks zou regelen voor de laureaat van de Henriëtte Hustinxprijs. Tegelijkertijd... Je kunt het relativiseren, maar vijfduizend euro is wel geld. Dat vindt de directeur van het Maastrichtse conservatorium Harrie van den Elsen. 'Ik ken prijzen met een grotere naam, maar met minder geld.' En geld is belangrijk, zeker bij de Henriëtte Hustinxprijs die vaak naar jonge mensen gaat. De onderscheiding, genoemd naar een zus van Edmond Hustinx die Franse les gaf op de toenmalige Stadsacademie voor toegepaste kunsten in Maastricht en daarnaast viool speelde in de voorloper van het Limburgs Symfonie Orkest (Minis-van de Geyn & Minis 1986, 11-12), bestaat in een wat wisselende vorm al vanaf 1961. Sinds 1992 wordt deze prijs elk jaar uitgereikt aan een student van één van de drie kunstopleidingen in Maastricht: de Academie Beeldende Kunsten, de Toneelacademie en het Conservatorium. Elke keer dat de prijs weer langskomt op een school wordt er een selectie gemaakt uit afgestudeerde studenten van de afgelopen drie jaar. 'Anders zou het niet eerlijk zijn. Iemand die al is afgestudeerd, kan de prijs dus later nog winnen.' En dat was het geval bij Mateusz Kwiatkowski.

Van alles

Waarom kreeg Mateusz de prijs? De jury (naast Van den Elsen, John Slangen en Jo Peeters, beiden net als de voorzitter verbonden aan het conservatorium Maastricht), formuleerde zijn eigen, specifieke criteria. En dat is niet eenvoudig. 'Je hebt zo veel verschillende soorten musici. Je hebt heel virtueuze, technische spelers. Je hebt heel goede muzikanten. Je hebt studenten die kort bij ons studeren, maar we wilden deze regionale prijs geven aan iemand die ook echt hier is gevormd, die hier musicus is geworden.' De jury vond ook leeftijd van belang. 'Want als je al zo ver bent op een jonge leeftijd zegt dat iets over het tempo waarin je je kunt blijven ontwikkelen.' Dan heb je 'studenten die heel erg gespecialiseerd zijn, die *spelen* alleen maar.' De jury vond het belangrijk om de prijs aan iemand te geven die 'niet zo monomaan was.' De leden vroegen zich af: 'wie van de studenten heeft ook kamermuziek gespeeld, wie heeft ook in orkesten gespeeld, wie heeft ook medestudenten geholpen met hun examens?' En tenslotte zocht de jury iemand die nu eens niet gewoon een baan zocht in een goed orkest om dat voor de rest van haar of zijn leven te doen. 'Dat is een respectabele keuze, maar de consequentie is dat je maatschappelijk een heel specifieke rol zult spelen.' De jury wilde graag iemand stimuleren die 'zich maatschappelijk breder wilde ontwikkelen.' En dat was Mateusz.

Hoe zagen ze dat het Mateusz was? Aan van alles. Van den Elsen roemt de kwaliteit van zijn spel ('hij kan zo bij een goed orkest'), zijn ontwikkeling ('zo onverwachts en individueel: componeren, interdisciplinariteit, elektronische muziek'), maar vooral zijn houding. Hij kijkt Mateusz aan. 'Je speelde Penderecki concerto grosso solo en toen vroeg je of je na de pauze met de cello's in het orkest mee mocht spelen omdat je graag ook Mahler 4 wilde spelen. Normaal zou een solist dat nooit doen.'

Timing

Maar in de lente van 2009 wist deze bijzondere cellist nog van niets. Goed, Mateusz wist wel dat Stijn Saveniers, net als hij cellist, de prijs drie jaar eerder had gekregen. 'En mijn celloleraar Mirel Iancovici had gezegd dat ik misschien op een lijst zou komen van studenten die deze prijs zouden kunnen krijgen. Maar in het jaar van mijn afstuderen waren er zo veel andere goede studenten dat ik dacht, natuurlijk heb ik hem niet gekregen!' De e-mail die de juryvoorzitter hem stuurde met een uitnodiging voor een gesprek was een totale verrassing. Beslist geen onwelkome verrassing. Misschien is een prijs dat nooit, maar in dit geval was het voor Mateusz 'echt ongelooflijk.' Waarom? Veel musici investeren het gekregen geld in hun instrument of in lessen die ze willen volgen, maar zelden bleek de timing zo perfect.

'Ik had een cello van een cellobouwer. Normaal gesproken heb je die dan een tijdje om te onderzoeken of hij bevalt. En ik wilde hem heel graag houden, maar ik had geen geld. Ik had die cello al twee jaar en toen zei de cellobouwer dat ik nu dan toch echt moest gaan betalen. Anders moest ik hem terug geven. En toen kreeg ik dat bericht... Ik kreeg de prijs in juni en aan het einde van die maand moest ik de eerste termijn betalen van mijn cello. Het was vijfduizend euro, precies het bedrag dat ik kreeg.' Mateusz speelt nog steeds op deze cello 'en ik betaal hem nog altijd af. Nog twee Henriëtte Hustinxprijzen en hij is van mij!'

Ontstopt

Vijfduizend euro is geld, maar om te begrijpen wat de Henriëtte Hustinxprijs nog meer voor Mateusz betekende, moeten we eerst even terug naar hoe het voor hem was om in Maastricht te komen studeren. Hij had al bij andere conservatoria gestudeerd. 'Ik heb in Warschau gestudeerd, de Hannover *Hochschule für Musik* afgemaakt en heb gestudeerd aan de *European Chamber Music Academy*' maar daar 'was er steeds één weg die je moest bewandelen. Als je iets anders wilde, dan moest je dat niet laten merken. Ik voelde geen steun en geen onse enthousiasme.'

Stadsomwalling

Naturhistorisch museum

WR

24

Mijn geestdrift voor nieuwe dingen is echt hier in Maastricht ontstaan. Het enige wat ik wilde toen ik hier kwam was improviseren, ik wilde jazz leren spelen. Tijdens mijn toelatingsexamen zei mijn toekomstige leraar: "Je wilt jazz leren spelen? Speel maar wat jazz voor ons!" Hij wilde me stimuleren om andere dingen te proberen. En hij bracht me in contact met anderen die me konden helpen. En zo raakte ik... *ontstopt*. Door deze plek.'

Veel meer dan Maastricht is *deze plek* vooral celloleraar Mirel Iancovici. Mateusz en hij hebben een speciale band. 'Hij is een heel expressief persoon en hij is heel eerlijk. Een Roemeen met een Italiaanse ziel.' Toen hij het hoorde, was hij zo ontzettend blij. Het eerbetoon aan de student straalt altijd ook af op de docent, maar Iancovici was vooral 'heel, heel, heel, heel trots!'

Hoewel voorzitter van de jury Van den Elsen de kwaliteiten van de cellist zelf benadrukt, vindt Mateusz de plaatsvervangende trots van zijn docent wel terecht. 'Toen ik hier kwam, voelde ik voor het eerst dat ik iets kon gaan zoeken wat ik zelf wilde doen. Ik zou zelfs zeggen dat mijn manier van leven en musiceren, en het gevoel dat ik daar echt voor kon gaan, ontstaan is door hier te studeren.' Maar Mateusz ervaart niet alleen de vrijheid om zijn eigen koers te bepalen, hij heeft zich tijdens zijn studie ook heel erg gesteund gevoeld. En daarna? Hij vindt het lastig te formuleren. 'Wat ik doe is niet... gewoon... auditie doen, bij een orkest, een vaste baan, een geregeld leven. Wat ik doe is in een andere richting.' Dat kun je wel zeggen! Kwiatkowski maakt deel uit van verschillende ensembles, is bezig met *visual arts* en theater en stelde een rock band samen. Dit ongebruikelijke traject maakt wel dat hij zich soms 'een beetje alleen' voelt. Alleen. Zonder geregeld leven of geregeld inkomen. En 'toen opeens kwam die prijs! Voor iets dat ik zelf aan het doen was!'

Eer

Mateusz ontving de door Appie Drielsma ontworpen bronzen penning uit handen van Hans Paulussen, toenmalig voorzitter van het bestuur van de Hustinxstichting. Die penning wordt bij elke prijs van de stichting uitgereikt. Sindsdien volgt Paulussen de Maastrichtse concerten van Mateusz. 'Wanneer ik in de buurt speel dan is hij er altijd. Ik spreek niet zo veel Nederlands, maar toch lukt het ons steeds om te communiceren. Ik herinner me dat we een theaterproductie *Home Sweet Home* deden op de Pietersberg. Dat was mijn eerste optreden nadat ik de prijs had ontvangen. We speelden in de grotten en het had de dag ervoor ontzettend geregend. Alles was nat. Wij waren als zwervers die in de grot onderdak zochten en alles zwom, mijn cello en ik ook. En hij stond daar nog geen vijf meter bij me vandaan en ik was helemaal modderig en nat... Hij had me de medaille een maand geleden overhandigd! Ik schaamde me bijna om naar hem toe te gaan. Ik was zo vies, ik kon hem nauwelijks een hand geven. Maar hij was zo enthousiast. Dat was echt geweldig.'

De prijs steunt Mateusz zoals Maastricht, het conservatorium, Mirel Iancovici dat eerder hebben gedaan. 'Daardoor ben ik meer overtuigd geraakt dat wat ik doe het goede is voor mij om te doen. Die prijs maakte dat ik door kon gaan, al verdiende ik er nog geen geld mee.' Het legitimeert de keuzes die Mateusz voor zichzelf maakt, maar ook voor zijn omgeving, zijn vrienden en familie. Daarnaast wijst Mateusz op het plichtsbefef dat de prijs oproept. 'Het heeft me misschien wel nog meer gedisciplineerd gemaakt, om te proberen te voldoen aan dat eerbetoon. Het voelt alsof zo'n prijs ook een bepaald niveau van je vraagt.'

De Henriëtte Hustinxprijs is geld, een cello, een aanmoediging om ongebaande paden te bewandelen, een bron van plaatsvervangende trots, een legitimatie en een plicht. 'Dat die vijfduizend euro zo van pas kwamen, dat wist ik niet.' Harrie van den Elsen richt zich tot Mateusz. 'Wat ik me herinner is wat je zei, toen ik je vertelde dat je de prijs had gekregen:

'Ik voel me vereerd.'

'Ik voel me vereerd.'

'Ik voel me vereerd.'

W.A.E. Minis-van de Geyn en L.L. Minis (1986) *Edmond Hustinx*, Maastricht: Stichting Edmond Hustinx.

—
IK WAS ZO VIES,
IK KON HEM
NAUWELIJKS
EEN HAND GEVEN.
—

—
ZE GEVEN
EEN JENEVER
EN EEN HARING
EN DAN IS HET:
NEE.
—

Gesprekken met
ALEXANDER VAN
GREVENSTEIN
EN
JOOP KUIPER

OP DE
KEUKEN-
STOEL

